

«Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ» КЕАҚ
Ғылыми кеңес отырысында
23.05.2022 ж. № 10 хаттамамен
БЕКІТІЛДІ

D060 - Филология
білім беру бағдарламалары тобына
докторантураға түсушілерге арналған
емтихан бағдарламасы

1. Жалпы ережелер.

1. Бағдарлама «Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға қабылдаудың үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 600 бұйрығына (бұдан әрі – үлгілік қағидалар) сәйкес жасалды.

2. Докторантураға түсу емтиханы эссе жазудан, докторантурада оқуға дайындығына тест тапсырудан (бұдан әрі – ОДТ), білім беру бағдарламалары тобының бейіні бойынша емтиханнан және сұхбаттасудан тұрады.

Блогы	Балы
1. Эссе	10
2. Докторантурада оқуға дайындық тесті	30
3. Білім беру бағдарламасы тобының бейіні бойынша емтихан	40
4. Сұхбаттасу	20
Барлығы/ өту ұпайы	100/75

3. Түсу емтиханының ұзақтығы – 4 сағат, осы уақыт ішінде оқуға түсуші эссе жазады, докторантурада оқуға дайындық тестінен өтеді, электрондық емтихан билетіне жауап береді. Сұхбаттасу ЖОО базасында жеке өткізіледі.

2. Түсу емтиханын өткізу тәртібі.

1. D060 - «Филология» білім беру бағдарламалары тобына докторантураға түсушілер мотивациялық эссе жазады. Эссе көлемі – 250-300 сөзден кем болмауы керек.

2. Электрондық емтихан билеті 3 сұрақтан тұрады.

Білім беру бағдарламасы тобының бейіні бойынша емтиханға дайындалуға арналған тақырыптар.

«Қазақ тіл білімінің өзекті мәселелері» пәні

Тақырып 1. Қазіргі қазақ тіліндегі терминжасам үдерісі.

Тақырыпшалар: Ұлттық терминжасам. Терминдердің қолданыстық сипаты. Халықаралық терминдердің қолданысы. Терминологиялық лексиканы біріздендіру. Терминологиялық қорды толықтыру. Терминологияның бірыңғай электронды базасын құру. Терминдерді веб-сайттар мен порталдарға орналастыру.

Тақырып 2. Тілдің қоғамдық қызметі.

Тақырыпшалар: Тілдің ақпараттық, коммуникативтік, эстетикалық, кумулятивтік қызметі. Тілдің даму заңдары. Тіл қызметінің басты ұстанымдары.

Тақырып 3. Қазақ тілі әліпбиінің өзекті мәселелері.

Тақырыпшалар: Әліпби мәселесі. Жаңа қазақ әліпбиі. Латын негізді қазақ жазуының ерекшелігі.

Тақырып 4. Лексикография мәселелері.

Тақырыпшалар: Қазақ лексикографиясы, зерттелуі. Қазақ тіліндегі сөздіктер, түрлері, ерекшеліктері. Сөздік түзудің теориясы мен практикасы.

Тақырып 5. Орфография мәселелері.

Тақырыпшалар: Қазақ орфографиясы, зерттелуі. Орфографияның негізгі принциптері. Тілдік норма. Сингармонизм.

Тақырып 6. Қазіргі қазақ ономастикасы мәселелері.

Тақырыпшалар: Ұлттық ономастика. Қазіргі қазақ ономастикасы. Ономастикасы нормаландыру мәселесі. Қазақ ономастикасындағы емле мәселесі.

Тақырып 7. Мәтін мен дискурс.

Тақырыпшалар: Мәтінтану. Мәтінге тән белгілер. Мәтін құрылымы. Дискурс және мәтін лингвистикасы. Дискурс теориясы. Дискурс құрылымы. Қазіргі білім парадигмасындағы когнитивтік-дискурстық тәсілдер. Дискурстық тәсілдердің қолданыстық сипаты.

3. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.

Негізгі:

1. Ахмет Байтұрсынұлының тілтанымдық мұрасы. – Астана, 2017. – 740 б.
2. Ахмет Байтұрсынұлы: энциклопедия. – Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2017. - 744 б.
3. Айтбаев Ө. Қазақ терминологиясының дамуы мен қалыптасуы. – Алматы, 1988.
4. Болғанбаев Ә. Қазақ тілінің лексикологиясы. – А., 1988.
5. Қайдар Ә. Қазақ тілінің өзекті мәселелері. – Алматы: Ана тілі, 1998. – 304 б.
6. Сыздықова Р. Тілдік норма және оның қалыптасуы. – Астана, 2001.
7. Борботько В.Г. Принципы формирования дискурса. - М., 2011. – 286с.

Қосымша:

1. Әлкебаева Д. Сөз мәдениеті. Оқу құралы. - Алматы: Қазақ университеті. 2014. – 212 б.
2. Жанпеисов Е. Этнокультурная лексика казахского языка. Алматы: Наука, 1989.

3. Қалиев Ғ. Тіл білімі терминдерінің түсіндірме сөздігі. – Алматы, 2005.
4. Құрманбайұлы Ш. Қазақ терминологиясы. – Алматы, 2014.
5. Смағұлова Г. Мәтін лингвистикасы. – Алматы: Қазақ университеті, 2002. – 111 б.
6. Смағұлова Г.Н., Күркебаев К., Жұмағұлова Ә. Шешендік сөздердің дискурсы. – Алматы: Қазақ университеті, 2012. - 167 б.
7. Садирова Г. Дискурс талдау теориясы. Оқу құралы. - Алматы, 2021. - 180 бет.

«Қазақ әдебиеттануының өзекті мәселелері» пәні

Тақырып 1. Фольклор.

Тақырыпшалар: Фольклортану ғылымының қалыптасуы мен дамуы. Фольклор, ауыз әдебиеті (ақын, жыраулар поэзиясы) мен жазба әдебиеттің ортақ белгілері мен ерекшеліктері. Фольклордың жанрлық жүйесі. Оның әдебиетпен үндестігі және айырмашылығы. Фольклордағы тарихилық. Фольклорлық проза. Ертегілік, аңыздық проза және оның түрлері. Миф, мифтік сана. Мифтік құбылушылық. Эпос және оның түрлері. Ұлттық фольклордың жиналуы, жариялануы мен зерттелуі.

Тақырып 2. Қазіргі қазақ әдебиеттануы, даму бағыттары мен теориялық негіздері.

Тақырыпшалар: Қазіргі қазақ әдебиетіндегі жаңа ағымдардың теориялық негіздері. Көркем мәтіндегі психологизм элементтері. Герменевтика және рецептивті эстетика. Автор, кейіпкер және оқырман мәселесінің әдебиеттану ғылымында зерттелуі. Әдебиет және дүниетаным негіздері. Мәдениет және әдебиет. Әдебиеттегі эстетикалық категориялар. Қазіргі ғылымдағы архетиптер мен археопоэтика. Әдебиеттегі уақыт пен кеңістік. Дәстүрлі, классикалық, эстетикалық көзқарастар сипатындағы әлемдік өзгерістер. Қазіргі ғылыми-техникалық дамудың жеке адам мен қоғамдық санаға ықпал-әсері.

Тақырып 3. Әдебиеттану ғылымының негізгі бағыттары.

Тақырыпшалар: Хронотоп туралы жалпы түсінік. Ауыз әдебиеті мен қазіргі ақын-жазушылар шығармаларындағы уақыт пен кеңістік. Көркем шығарманың пафосы. Әдебиеттанудағы психологиялық мектеп. Әдебиеттегі диахрондық және синхрондық талдау әдістемелерінің жемісі. Рецептивті эстетика теориясы. Әдеби шығарманың ішкі әлемі туралы түсінік. Мәдениетаралық қарым-қатынас ғылым ретінде. Герменевтикалық дәстүр және оның мектептері. Аристотель, Пифагор, Платон, Аквинский, Кант еңбектеріндегі катарсис туралы ой-тұжырымдар. Көркем шығармадағы психологиялық талдау формалары мен көркемдік қызметі. Әдебиет поэтикасы: негізгі бөлімдері мен міндеттері. Қазіргі әдебиеттегі автор, кейіпкер және оқырман мәселесі және оның зерттелуі.

Тақырып 4. Әдебиеттанудағы дәстүрлі және жаңа ізденістер.

Тақырыпшалар: Мифопоэтика және неомифопоэтика: қазіргі теория және практика. Мифопоэтикалық сананы зерттеудің жолдары: психоаналитикалық, юнгтік, дәстүрлі-мифологиялық (Б. Малиновский, Дж. Фрейзер), символдық (Э. Кассирер), этнографиялық (Л. Леви-Брюль), структуралистік (К. Леви-Строс, М. Элиаде, В. Тернер), постструктуралистік (Р. Барт, М. Фуко) т.б. Мифопоэтика орыс ғалымдарының еңбектерінде (В.Я. Пропп и О. М. Фрейденберг). Мифологиялық сюжеттер мен сарындарды көркем шығармаларда пайдалану. Неомифологизмнің негізгі белгілері. Неомифологиялық поэтиканы дамытудағы Қазақстан ғалымдарының зерттеулері. (С. Қасқабасов, Р. Бердібаев, Б. Байтанаев, Н. Келімбетов, Е. Тұрсұнов). Этимологизация және археопоэтика. Мәтінді микросемантикалық талдау. Интермедиялық талдау. Неофрейдизм және деконструкция. Қазіргі әдеби позитивизм. Қазіргі батысеуропалық феминистік таным мен Қазақстандағы әйелдер әдебиеттануы. Академиялық әдебиеттанудың негізгі бағыттары.

Тақырып 5. Әдеби компаративистика.

Тақырыпшалар: Салыстырмалы әдебиеттанудың даму тарихы. Салыстырмалы әдебиеттанудың нысаны. Қазіргі салыстырмалы әдебиеттанудың негізгі даму тенденциялары. Әдеби компаративистиканың пәні мен әдісі. Сыртқы контактердің түрлері. Сыртқы контактілердің әдебиетке тигізер оң ықпалы. Әдебиетаралық ішкі байланыс түрлері. Салыстырмалы әдебиеттанудағы маргиналдық ұғымы. М.Әуезов шығармашылығының маргиналдығы. Ф.И.Буслаев, М.П.Алексеев концепцияларындағы тарихи-салыстырмалы әдіс. В.М. Жирмунский, М.П.Алексеев, Н.И. Конрад, Г.И. Ломидзе, И.Г. Неупокоева секілді компаративист ғалымдардың іргелі еңбектері. М.Әуезовтің компаративистік зерттеулері. Қазақ әдебиетінің өзге әдебиеттермен байланысы.

Тақырып 6. Текстология. Әдебиеттегі көркем психологизмнің табиғаты.

Тақырыпшалар: Текстология пәнінің зерттелуі. XX ғасыр текстологиясының негізгі түсініктері мен ерекшеліктері. Мәтінді зерттеудің кешенді тәсілі, контекст түсінігі. Жазушының ғылыми өмірбаяны текстологияның зерттеу аспектілерінің бірі ретінде. Текстология және әдебиеттанудың теориялық мәселелері. XX ғасыр текстологиясы. Әдебиеттегі психологизмнің мәселесінің зерттелуі. Психологиялық романның мазмұны мен құрылымындағы психологизм табиғаты. Психологизм түрлері, психологиялық мінездемелер. Психологиялық талдау тәсілдері мен негізгі принциптері. Қазақ әдебиетіндегі психологизмнің дәстүрлік арналары мен жаңа арналары.

3. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.

Негізгі:

1. Дала фольклорының антологиясы: он томдық / ҚР Білім және ғылым м-гі, Ғыл. ком., М. Әуезов атын. әдебиет және өнер ин-ты; [құраст. С. И. Сәкен және т. б.; жалпы ред. басқ. К. І. Матыжанов]. - Алматы, 2019.
2. Дәдебаев Ж. Тақырып пен идея: зерттеу. – Алматы, 2015.
3. Жанұзақова Қ. Әдебиеттануға кіріспе. Алматы: Қыздар университеті баспасы, 2015.
4. Қабдолов З. Сөз өнері. – Алматы; қазақ Университеті, 2002.
5. Ісімақова А. Қазақ әдебиеттануы. – Алматы, 2015.
6. Қыраубайқызы А. Ежелгі әдебиет. – Алматы, 2015.
7. Майтанов Б. Қазақ романы және психологиялық талдау. – Алматы, 1996.
8. Сейітжанов З. Қазақ халық әдебиеті. – Алматы, 2016.
9. Темирболат А.Б., Кибальник С.А. Введение в литературоведение – Алматы, 2016.

Қосымша:

1. Қазақ халық әдебиеті: 2 томдық хрестоматия/ Әл-Фараби атын. ҚазҰУ; [жалпы ред. Қ.Әбдешұлы; құраст. С. Садырбайұлы]. - Өңд., толықт., 2-бас. - Алматы, 2015.
2. Садырбаев С. Қазақ халық әдебиеті. – Алматы, 2015.
3. Қазақтың көне эпосы [құраст. З.Мейітжанұлы, П.Бисенбаев]. - Алматы, 2015.
4. Келімбетов Н. Көркемдік дәстүр жалғастығы. – Алматы, 2015.
5. Қазақ әдебиетінің қысқаша тарихы. I-кітап. – Алматы, 2001.
6. Сүйіншәлиев Х.. Қазақ әдебиетінің тарихы. – Алматы, 2002.
7. Хализев В.Е. Теория литературы. Учебник. 4-е издание – Москва, 2005.
8. Пірәлиева Г. XX ғасырдағы қазақ әдебиеттануы (1920-2005 жж.). – Алматы, 2010.
9. Нурланова К.Ш. Эстетика художественной культуры казахского народа. – Алматы, 2018.

«Қазақ тіл білімінің жаңа бағыттары» пәні

Тақырып 1. Лингвомәдениеттану.

Тақырыпшалар: Тіл мен мәдениеттің өзара қатынасы. Мәдениаралық қатысымның лингвистикалық бағыты. Лингвомәдениеттанудың негізгі ұстанымдары.

Тақырып 2. Прагмалингвистика.

Тақырыпшалар: Прагматика. Прагматиканың ғылыми ұстанымдары. Ғылым мен мәдениеттегі семиотиканың даму бағыты. Прагмалингвистика және коммуникативтік жағдаяттар. Сөйлеу тілі синтаксисінің прагмалингвистикалық сипаты.

Тақырып 3. Лингвокогнитология.

Тақырыпшалар: Антропоэзектік парадигмадағы зерттеулер. Тілдің танымдық қызметі. «Концепт» ұғымы. Қазақ тіліндегі концептілердің зерттелуі. Когнитивтік стиль. Фразеологизмдердегі концептілік құрылым. Ұлттық-мәдени концептілер. Эмоционалды концептілер. «Тілдік тұлға» териясы, зерттелуі. Тілдік тұлғаның деңгейлік құрылымы.

Тақырып 4. Функционалды лингвистика. Функционалды грамматика.

Тақырыпшалар: Функционалды лингвистика. Функционалды лингвистиканың негізгі ғылыми мектептері. Функционалды-коммуникативтік теориялар. Функционалды грамматиканың қалыптасуы, дамуы. Сын-сапа категориясы.

Тақырып 5. Қазақ лингвоэкологиясы.

Тақырыпшалар: Лингвоэкология мәселелері. Лингвоэкологиялық жағдай. Лингвоэкологияның өзгеру, даму динамикасы. Лингвоэкология және медиакөңістік. Сөз мәдениетінің лингвоэкологиялық аспектілері.

Тақырып 6. Психолингвистика.

Тақырыпшалар: Психолингвистика, нысаны, зерттелуі. Қазақ тіл біліміндегі психолингвистикалық зерттеулер. Психолингвистика әдістері. Психолингвистиканың негізгі ұстанымдары. Психолингвистикалық тәжірибе, түрлері.

Тақырып 7. Корпустық лингвистика.

Тақырыпшалар: Корпустық лингвистика, зерттелуі. Корпустық лингвистиканың қалыптасуы мен дамуы. Корпустық лингвистиканың өзекті мәселелері. Қазақ тілінің ұлттық корпусы. Электронды мәтіндер, құрылымы, ерекшеліктері. Корпустық технология негіздері.

3. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.

Негізгі:

1. Әлкебаева Д. Қазақ тілінің прагмастилистикасы. ҚР БЖҒМ мемлекеттік грифімен жазылған оқулық. - Алматы: Қазақ университеті, 2014. -270 б.
2. Бахтин М., Волошинов В. Антропологистика . – Москва, 2010. – 256 стр.
3. Балақаев М. Қазақ тілі мәдениетінің мәселелері. Алматы: Қазақстан, 2014.
4. Бондарко А.В. Функциональная грамматика. - Л., 1984.
5. В. Фон Гумбольд. Язык и философия культуры. – Москва, 1985.
6. Городецкий Б.Ю. Компьютерная лингвистика: моделирование языкового общения. – Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XXIV, Компьютерная лингвистика. М., 1989.
7. Жұбанов А.Қ. Корпустық лингвистика. – Алматы: Қазақ тілі, 2017. – 336 б.
8. Рысбергенов Қ.Қ. Ұлттық ономастиканың лингвокогнитивтік негіздері. – Алматы, 2011. – 328 б.

9. Манкеева Ж.А. Абайдың шығармалары тілін «тілдік тұлға» тұрғысынан зерттеу мәселелері // Қазақ филологиясы: егіз негіз (ғылыми мақалалар жинағы). – Алматы: Арыс, 2010. – 352 б.
10. Маслова В.А. Лингвокультурология. – Москва, 2001.
11. Тер-Минасова С.Г. Тіл және мәдениетаралық коммуникация. - Алматы Ұлттық аударма бюросы, 2018. – 320 б.
12. Уәли Н., Алдашева А. Қазақ орфографиясындағы қиындықтар. – Алматы, 2018.

Қосымша:

1. Қазақ тілінің функционалды грамматикасы. - 1-кітап. - Алматы, 2010. - 406-б.
2. Қазақ тілінің функционалды грамматикасы. - 2-кітап. - Алматы, 2010. - 719-б.
3. Ерназарова З.Ш. Сөйлеу тілі синтаксисінің прагмалингвистикалық аспектісі. Алматы, 2001. -193 б.
4. «Қазақстан Республикасында тілдерді дамыту мен қолданудың 2011 - 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы туралы» <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1000001128>
5. Қазіргі қазақ тіліндегі синтаксистік парадигмалар (монография-оқулық) – Алматы: Мемлекеттік тілді дамыту институты, 2016. – 464 б.
6. Тымболова А. Лингвокогнитологияның өзекті мәселелері. – Алматы, 2014. – 215 б.
7. Оразалиева Э. Когнитивтік лингвистика: қалыптасу мен дамуы. –Алматы: Арыс, 2007
8. Шалабай Б. Қазіргі қазақ тілінің функционалды-коммуникативтік синтаксисі. – Алматы, ҚазҰУ баспасы, 2014.

«Қазақ әдебиеттануының жаңа бағыттары» пәні

Тақырып 1. Қазақ поэзиясының өткені, кешегісі, бүгіні және ертеңі.

Тақырыпшалар: Поэзиядағы жанрлық өзгерістер. Жыраулар поэзиясындағы ұлттық рух мәселесі. Абай ойшылдығының қазіргі поэзияға әсер-ықпалы. ХХ ғасырдың 60-90 жылдарында қазақ әдебиетінің дамуы. М.Жұмабаев, Қ.Аманжолов, М.Мақатаев, Т.Айбергенов, Ж.Нәжімеденов, Ф.Оңғарсынова шығармашылықтарындағы ортақ қасиеттер мен ұқсастықтар. Қазіргі поэзиядағы отаншылдық рух мәселесі. Олжас Сүлейменов өнернамасындағы дала бейнесі, ұлттық рух, ұлттық егемендік сипаты. М.Шаханов, И.Ғайып, Т.Медетбек, Н.Оразалин, Е.Раушанов, Жұмекен Нәжімеденов шығармашылығы. Лирика мен поэманың арақатынасы. Қазіргі қазақ лирикасындағы жаңашылдық мәселесі. Жаңа мазмұн мен ескі форманың арасындағы үйлесімсіздік.

Тақырып 2. Қазіргі қазақ сатирасы. Деректі проза.

Тақырыпшалар: Оспанхан Әубәкіров, Жұматай Сабыржанов, Көпен Әмірбек, Кеней Тандай, Мұхтар Шерім, Қажытай Ілиясов, Сейі Кенжеахметовтың сатиралық шығармалары. Шығармаларының тілі мен стилі. Метафоралық-образдық жүйесі. Уақыт шындығы мен көркемдік шындық. Сатира мен юмордың қарым-қатынасы. Қазіргі дәуірдегі деректі прозаның ерекшеліктері. Н. Оразалин, М.Есламғалиев, Н. Келімбетов, С. Негимов, Ә. Әзиевтің деректі прозалары. Шығармашылық зертханасы, суреткерлік шеберлік мәселесі.

Тақырып 3. Әдебиет сыны және оның қазақ әдебиетінде пайда болуы, дамуы, қалыптасуы.

Тақырыпшалар: 20-30-шы жылдардағы әдеби сын. Ондағы негізгі бағыттар мен көркем шығармашылықтан талап ететін басты критерилер. Кеңес дәуіріндегі әдеби сынның қазақ әдебиетінің дамуындағы рөлі. Әдеби сынның ұлттық мұраларымызды зерттеу мен дамытудағы қызметі. Қазақ әдеби сынының өркендеу кезеңдері және көркемдік ізденістерді жан-жақты талдаудағы орны. Кәсіби сыншылықтың жетілуі және әдеби процесс. Сынның көркем шығармашылық процеске әсері. Қазіргі әдеби сындағы әр түрлі ұстанымдар. Қазіргі

сындағы тоқыраушылықтың сыры мен сипаты. Ұлттық әдеби сынның болуы мүмкіндігі және оған ғылыми-деректілік тұрғысынан берілер жауап. Қазақ әдеби сынының қазіргі жай-күйі.

Тақырып 4. XX-XXI ғасыр қазақ прозасы.

Тақырыпшалар: XX ғасыр басындағы қазақ прозасының, роман жанрының даму жолдары. Ә.Нұрпейісов, М. Мағауин, Т. Әбдік, А. Кемелбаева, Р. Мұқанова шығармашылығы. І.Есенберлин, Ә. Кекілбаев шығармаларындағы тарихи шындық пен көркемдік қиял. 1960-1990 ж. қазақ романдарының көркемдік-стильдік ерекшеліктері. 1960-1980 жылдарда қазақ әдебиетінде соғыс тақырыбының игерілуі. Тәуелсіздік кезеңдегі романдардың ерекшелігі. Повесть жанрының қазақ әдебиетінде қалыптасуы мен дамуы. Қазіргі қазақ повесінің тақырыптық-идеялық негізі. Повесть жанрының болашағы туралы жаңаша пайымдаулар. Қазіргі қазақ әңгімелеріндегі тақырыптық-идеялық ізденістер. С. Жүнісовтің, Т. Ахтановтың, Қ. Мұхаметжановтың драмалық шығармаларындағы тартыс пен конфликт. Д. Исабеков, С.Балғабаев, И.Сапарбай драматургиясы. Қазіргі қазақ әдебиет тарихындағы орыс тілді жазушылары мен ақындардың көркемдік-стильдік ерекшеліктері.

Тақырып 5. Постмодерндік тұжырымдамалардағы интертекстуалдылық және мәтін.

Тақырыпшалар: Постмодернистік әдебиеттану. Мәтін және интертекст. Интертекстуалдылықтың постмодернистік әдебиетке әсері. Постмодернизм әдебиеті мен интертекстуалдылықтың шарттылығы. Ю. Кристева: мәтіндер арасындағы диалог туралы тезис және интертекстуалдылықтан транспозицияға дейінгі эволюция. Р. Барт және мәдени код түсінігі. Интертекстің шығармадағы қызметі. Қазіргі қазақ прозасындағы постмодернизм. Интермәтіндік поэтика. Постмодернистік концепциялардағы мәтін. Т. Әсемқұлов шығармаларындағы интертекст.

Тақырып 6. Қазақ әдебиетіндегі әдеби-эстетикалық пайымдаулар.

Тақырыпшалар: Қазақ әдебиетіндегі эстетика мәселесінің зерттелу деңгейі. Эстетикаға бүгінгі көзқарас. Ұлттық эстетика мәселесін зерттеудегі қазіргі пайымдаулар. А.Байтұрсынов, Ж.Аймауытов, М.Жұмабаевтардың әдеби-эстетикалық көзқарастары. Философия және эстетика. Тарих және көркем бейнелеу. Әдебиеттің эстетикалық болмысы. Оның философиялық негіздері. Көркем шығармашылықтағы характер және психология. Әдебиеттің тәрбиелік қызметін арттырудың жаңа жолдары мен тәсілдері. Ұлттық сананы жаңаша тәрбиелеудің, өзгертудің амалдары. Құлдық психологиядан арылту мен отаншылдық рухты көтерудегі әдебиеттің орны.

3. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.

Негізгі:

1. Әбдиманұлы Ә. XX ғасырдағы қазақ әдебиеті: оқу құралы. – Алматы, 2017.
2. Ахметов З. Поэзия шыңы – даналық – Астана, 2016.
3. Кәкішұлы Т. Қазақ әдебиеті сынының тарихы. – Астана, Фолиант, 2014.
4. Қирабаев С. Ұлт тәуелсіздігі және әдебиет. – Алматы, 2015.
5. Тебегенов Т.С. Абайтану ұлағаты. – Қарағанды, 2016.
6. М.Базарбаев, Т.Кәкішев. Әдебиет – дәуір айнасы. – Алматы, 2016.
7. Ісімақова А. Қазақ әдебиеттануы. – Алматы, 2015.
8. Сафронова Л.В. Постмодернистік литература и современное литературоведение Казахстана. – Алматы, 2019.
9. Темирболат А.Б. Проблема хронотопа в современной прозе. – Алматы, 2018.

Қосымша:

1. М.Базарбаев, Т.Кәкішев. Әдебиет дәуір айнасы. – Алматы: Әдебиет әлемі, 2013. – Т.20 Жыр маржаны. Он томдық қазақ поэзиясының антологиясы. – Алматы, 2015.
1. Борев Ю. Эстетика. – М: Высш. шк., 2006.
2. Қ.Жұмалиев, З.Қабдолов, З.Ахметов. Әдебиет теориясы (1960-1970). – Алматы, 2013.
3. Есембеков Т. Драматизм и казахская проза. Алматы, 2015.
4. Лотман Ю. Пространство и время в литературе и искусстве. Теоретические проблемы. – Москва, 2013.
5. Ысқақұлы Д. Сын өнері. – Алматы, 2018.
6. Савельева В. Художественный текст и художественный мир. – Алматы, 2016.
7. Сатпаева Ш.К. Казахско-европейские литературные связи XIX и первой половины XX века. – Астана, 2016.
8. Постмодернизм. Энциклопедия. Составители: А.А.Грицанов, М.А. Можейко. – Минск: Интерпрессервис, 2018.
9. Тер-Минасова С.Г. Тіл және мәдениетаралық коммуникация. – Астана, 2018.
10. Эпштейн М. Постмодерн в России: литература и теория. - Москва, 2000.

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ им. АЛЬ-ФАРАБИ

**ПРОГРАММА
ВСТУПИТЕЛЬНОГО ЭКЗАМЕНА ДЛЯ ПОСТУПАЮЩИХ В ДОКТОРАНТУРУ ПО
ГРУППЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ
«D060 – ФИЛОЛОГИЯ: РУССКАЯ»**

АЛМАТЫ, 2021

1. Перечень экзаменационных тем

Дисциплина «Актуальные проблемы русского языкознания»

Тема 1. Основы языкознания.

Основные принципы современного языкознания.
Основные направления современного языкознания.
Основные термины социолингвистики. Термины и понятия лингвистики.
Понятие и теория языковой личности.
Новые направления современного языкознания.
Основы лингвокультурологии.
Корпусные исследования в современной лингвистике.
Прикладные аспекты современной лингвопрагматики.
Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики.

Тема 2. Общественно-политическая обстановка конца 80-х – начала 90-х гг.

XX в.

Внутриязыковые заимствования в современном русском языке середины и конца XX века.

Внутренние заимствования и их влияние на облик современного русского литературного языка.

Иноязычное слово в узусе 90-х годов XX в. англицизмы как ведущий иноязычный компонент заимствованной лексики современного русского языка.

Тема 3. Основные принципы лингвистики конца XX – начало XXI веков.

Основные тенденции и принципы современной лингвистики.
Ведущие парадигмы знания в современной лингвистике и их проблематика.
Ведущие современные общенаучные принципы.
Проблематика учения языковой картины мира.
Теория речевых актов и ее проблематика.
Принцип антропоцентризма в современном языкознании и проблема языковой личности.

Тема 4. Модель мира и её лингвистические основы.

Искусства слова и филологии.
Когнитивная парадигма в системе параметров.
Задачи лингвокультурологии.
Новые парадигмы и концепции в лингвистике.
Ключевые термины лингвокультурологии.
Термин парадигма в быденном языке и в лингвистике.
Традиции и новаторство в науке о русском языке.
Языковой круг: личность, концепт, дискурс.

Тема 5. Текст и дискурс как термины.

Суть нарратологии, ее основные понятия.
Нефункциональная парадигма в науке.
Парадигма в лингвистике и теории языка.
Русский язык и русская языковая личность.
Типы языковых значений: оценка, событие, факт.
Ключевые термины концептологии.

Категории и концепты в лингвистике.
Современная социолингвистика.

Дисциплина «Новые направления русского языкознания»

Тема 1. Основные понятия и положения лингвистики.

Лингвистические принципы, определяющие развитие современного языкознания

Понятие и теория языковой личности

Гендерная лингвистика

Языковая картина мира в системе лингвокультурологии

Особенности лингвистики XX века

Ведущие парадигмы знания в современной лингвистике и их проблематика.

Ведущие современные общенаучные принципы.

Проблематика учения о языковой картине мира.

Принцип антропоцентризма в современном языкознании и проблема языковой личности.

Семантика и прагматика языковых единиц.

Новые лингвистические направления XX-XXI вв.

Когнитивная семантика.

Тема 2. Актуальные вопросы современной социолингвистики.

Основные лингвокультурологические школы.

Лингвокультурология: традиции и инновации.

Современные направления и школы лингвокультурологии.

Методология прагматического анализа.

Антропоцентризм как важнейший признак современной лингвистики.

Типологию институционального дискурса.

Дискурсология как направление коммуникативной лингвистики.

Дискурсивное проявление личности.

Тема 3. Теория когнитивной лингвистики

Концепции и методы исследования основных школ когнитивной лингвистики.

Новые научные направления в современной науке.

Идей Гумбольдта в современной филологической науке.

Разделы внешней лингвистики: психолингвистики, социолингвистики, когнитивной лингвистики, этнолингвистики, лингвокультурологии, Интернет-лингвистики, гендерной лингвистики.

Понятие «научной парадигмы».

Обзор новых концепций современной филологической науки в лингвистике.

Об установках когнитивной лингвистики и актуальных проблемах когнитивной лингвистики.

Антропоцентризм как важнейший признак современной лингвистики.

Тема 4. Лингвокультурология.

Новые научные направления в современной науке.

Лингвокультурология: традиции и инновации.

Лингвокультурологический обзор культурно нагруженных единиц.

Идей Гумбольдта о современной филологической науке.

Основные лингвокультурологических единиц.

Интернет-лингвистика, гендерная лингвистика.

История лингвистических учений.

Тема 5. Категории и концепты в лингвистике.

Куда идет современная лингвистика?
Психологический подход к проблеме концепта
Концептуальные исследования.
Парадигмы знания в современной лингвистике.
Вклад Н. Хомского в современную науку.
Отличительные признаки современного языкознания.
Суть научных взглядов Т. Куна.
Основные понятия герменевтики: понимание, интерпретация, смысл.

2. Список рекомендуемой литературы

1. Основная литература:

1. Актуальные проблемы современной русистики / Под ред. Н.М. Шанского. – М., 1991.
2. Алефиренко Н.Ф. Современные проблемы науки о языке. – М.: Флинта: Наука, 2005.
3. Жаналина Л.К. Актуальные проблемы языкознания. – Алматы, 2006.
4. Ли В.С. Парадигмы знания в современной лингвистике: Учебное пособие для магистрантов. – Алматы: Казак университеті, 2003.
5. Русский язык конца XX столетия (1985-1995). – М.: Языки русской культуры, 2000.
6. *Темиргазина З.К. Современные теории в отечественной и зарубежной лингвистике. – Павлодар, 2002.*
7. Введение в гендерные исследования. Ч. 1 и Ч. 2. Учебное пособие. Под ред. И. Жеребкиной. – Харьков: ХЦГИ; – СПб. Алетейя. – 2001.
8. Ли В.С. Парадигмы знания в современной лингвистике. – Алматы, 2003.
9. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика. – Минск, 2008.
10. Жаналина Л.К. Актуальные проблемы языкознания. – Алматы, 2006.
11. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. – М.: АСТ: Восток - Запад, 2007. – 314 с.
12. Сабитова З.К. Гендерная оппозиция в языке: диахронический аспект: Учебное пособие. – Алматы: Казак университеті, 2007. – 157 с.
13. Сабитова З.К. Лингвокультурология. Учебник. – М.: Флинта, 2013
14. Чудинов А.П. Политическая лингвистика: Учебное пособие. – М.: Флинта; Наука, 2008. – 256 с.
15. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. – М., 1987.
16. Ли В.С., Карымсакова Р.Д., Тапалова Р.Б. Лингвистическое исследование конфликтного текста в юридической практике. – Алматы: Казак университеті, 2008. – 146 с.
17. Сулейменова Э.Д., Шаймерденова Н.Ж., Смагулова Ж.С., Аканова Д.Х. Словарь социолингвистических терминов: Изд.2. – Алматы: Казак университеті, 2007. – 330 с.

2. Дополнительная литература:

1. Акимова Т.Н. Новое в синтаксисе современного русского языка. – М., 1990.
2. Апресян Ю.Д. Прагматическая информация для толкового словаря // Прагматика и проблема интенциональности. – М.: Наука, 1988.
3. Блэк М. Метафора. – М.: Прогресс, 1990.
4. Валгина Н.С. Активные процессы в современном русском языке. – М., 2004.
5. Ван Дейк Т.А. Язык, познание, коммуникация. М.: Прогресс, 1989.
6. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура. – М.: Русский язык, 1990.
7. Заюкова Е.В. Семантика и прагматика интенциональности в языковой актуализации: На материале английского языка. – Барнаул, 2005. – 193 с.

8. Костомаров В.Г. Языковой вкус эпохи: Из наблюдений над речевой практикой масс-медиа. – СПб.: Златоуст, 1999.
9. Крысин Л.П. Социолингвистические аспекты изучения современного русского языка / Отв. ред. Ю.Д. Дешериев. – М.: Наука, 1989.
10. Лингвистика на исходе XX века: Итоги и перспективы. – В 2-х томах. – М., 1995.
11. Лингвистический энциклопедический словарь. Главный редактор В.Н.Ярцева. – Москва, 1990
12. Мечковская Н.Б., Плотников Б.А., Супрун А.Е. Общее языкознание. Сущность и история языка. – Минск, 1993
13. Общее языкознание. Формы существования, функции и история языка. Под общей ред. Серебренникова Б.А. – М., 1970.
14. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. – М.: АСТ: Восток – Запад, 2007. – 314 с.
15. Проблемы семантики и прагматики. Сборник научных трудов. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/probl/index.php
16. Русский язык в научном освещении. – № 1. – М.: Языки славянской культуры, 2001.
17. Человеческий фактор в языке. Язык и картина мира. М.: Наука, 1988.

Дисциплина «Актуальные проблемы русского литературоведения»

Тема 1. Научные направления в литературоведении XX века – начала XXI вв.

Основы теории литературы

Развития науки о литературе в 30-40-е годы XX века

Психоаналитическая критика.

Структурализм. Структурно-семиотическое направление.

Нарратология, постмодернизм, постструктурализм.

Рецептивная критика и рецептивная эстетика

Теоретическая поэтика в литературоведении.

Теоретическая поэтика: понятия и определения.

Эстетика словесного творчества.

Тема 2. Новые тенденции в русском литературоведении середины и конца XX в.

Теория интертекста.

Различия в понятиях «Билингвизм» и «диглоссия».

Психоанализ и литература.

Современные подходы к изучению литературы в русской науке.

Понятия типического и характерного в концепции искусства как познания.

Житийно-идиллический сверхтип в русской литературной классике XIX–XX вв.

Элитарная и антиэлитарная концепция искусства и литературы.

Тема 3. Гендерное направление в гуманитарных науках.

Биографический метод в литературоведении.

Общественно-литературное направление в России в 1870 – 1880-е годы.

Структуралистскую система литературных явлений.

Мифологическая критика и мифопоэтика.

Типы авторской эмоциональности.

Понятие «высокая литература».

Понятие «массовая литература».
Авантюрно-героический сверхтип героя.

Тема 4. Сравнительно-историческое литературоведение

Сравнительное литературоведение.

История общества и развитие двуязычия

Герменевтика как методологическая основа литературоведения.

Методология культурно-исторических школ в литературоведении.

Социологическое направление в литературоведении.

Основные направления марксистской литературоведческой школы.

Тема 5. Психологические школы.

Методология мифологической школы в литературоведении.

Интуитивистскую школу как философско-идеалистическое направление в литературоведении.

Психоаналитическую школу как философско-идеалистическое направление в литературоведении.

Компаративистика как методологическая школа в литературоведении.

Хронотоп как временные и пространственные представления.

Дисциплина «Новые направления русского литературоведения»

Тема 1. Теория сравнительного литературоведения

Основные понятия герменевтики: понимание, интерпретация, смысл.

Литературное произведение: основные понятия и термины.

Концепция «заимствования» в сравнительно-историческом литературоведении.

Родовые качества литературных произведений.

Сюжет и его типы в эпическом произведении.

Повествование и его виды в эпическом произведении.

Типологическое сходство и его разновидности.

Литературные реминисценции.

Теорию диалогичности как понятие герменевтики.

Тема 2. Структурно-семиотический метод в литературоведении

Литературоведческие методы XIX века и литературные школы.

Литературные течения.

Семиотику как науку о знаковых системах.

Основные пласты художественной речи.

Особенности драматического сюжета в сравнении с эпическим произведением.

Элементы характерные для постмодернистской поэтики.

Сюжетно-композиционные особенности.

Соотношение категорий внутренней формы и стиля.

Тема 3. Философско-культурологические концепции литературоведения.

Психоаналитическое литературоведение З. Фрейда.

Научные методы исследования в литературоведении.

Теория интертекста.

Портрет-биография писателя как методологический принцип анализа литературных явлений.

Пространство и время в драматических и лирических произведениях.

Формирование культурно-исторического подхода в западноевропейской и русской науке середины и конца XIX века.

Тема 4. Культурно-исторические традиции и школы.

Особенности становления культурно-исторической школы в России.

Социологический принцип в изучении литературы.

Имманентный принцип в изучении литературы.

Принципы структурализма в литературоведении.

Возникновения литературного направления «постмодернизм».

Тема 5. Неомифологическое сознание в современной литературе.

Сюжетные архетипы.

Мифопоэтическое своеобразие на уровне индивидуального стиля писателя XX века.

Понятия авторской субъективности в произведении и автор как реальное лицо.

Понятия характер и характерное в художественном произведении.

Понятия тип и типическое в художественном произведении.

Понятие «трагического» в литературе последнего десятилетия XX в.

Феномен «серебряного века» в русской литературе XX века: течения и направления.

2. Список рекомендуемой литературы

1. Основная литература:

1. Западное литературоведение XX века. Энциклопедия. – М.: Интрада, 2004. – 506 с.
2. Классический психоанализ и художественная литература / Сост. и общ. ред. В.М. Лейбин. – СПб.: Питер, 2002. – 447 с.
3. Лотман М.Ю. Семиосфера. – СПб., 2000. – 678 с.
4. Маньковская Н.Б. Эстетика постмодернизма. - СПб.: Алетейя, 2000.
5. Л. Гинзбург О психологической прозе. Л., 1977.
6. Л. Гинзбург «О лирике» (Л., 1974)
7. С. Бочаров «Характеры и обстоятельства». — В кн.: Теория литературы. Основные
8. Е.Г. Эткинд «Внутренний человек и внешняя речь». Очерки психопозтики русской литературы 18 19 веков: Языки русской культуры. М., 1999.
9. Есин А.Б. Психологизм русской классической литературы. Книга для учителя. М., 1988.
10. Психологический словарь / Под ред. В. П.Зинченко. М 1997.

2. Дополнительная литература:

1. Петров А.Н. Личность и судьба Федора Тютчева. М., 1992.
2. Гиршман М.М. Анализ поэтических произведений А.С. Пушкина, М.Ю.Лермонтова, Ф.И. Тютчева. М., 1981
3. Гинзбург Л.Я. О психологизме художественной прозы. М., 1977
4. Манн Ю.В. Русская философская поэзия. Поэты-любомудры. А.С.Пушкин, Ф.И.Тютчев. М., 1976.
5. Григорьева А. Д. Слово в поэзии Тютчева. М., 1980.
6. Бухштаб Б.Я. А.А.Фет: Очерки жизни и творчества. Л., 1990.
7. Ермилова Л.Я. Психология творчества поэтов-лириков Тютчева и Фета. М., 1979.
8. Долгополов Л. А. Блок. Личность и творчество. Л., 1978.
9. Долгополов Л.К. На рубеже веков. О русской литературе конца XIX-начала XX века. Л., 1977
10. Келдыш В.А. Русский реализм начала XX века. М., 1977.
11. Гейдеко В.А. Чехов и Бунин. М., 1976.
12. Долгополов Л. А. Блок. Личность и творчество. Л., 1978.
13. Максимов Д. Поэзия и проза А. Блока. Л., 1975.

14. Михайловский Б. В., Тагер Е.Б. Творчество М. Горького М., 1969
15. Орлов Вл. Александр Блок. Очерк творчества. М., 1956.
16. Соловьев Б. Поэт и его подвиг. Творческий путь Александра Блока. М.,1973.
17. Долгополов Л. К. Андрей Белый и его роман «Петербург». Л.. 1988.
18. Овчаренко А.И. Избранные произведения в 2-х томах, т.1 М. Горький и литературные искания XX столетия. М., 1986. (4-е изд.)
19. Иезуитова Л. А. Творчество Л.Андреева. (1892- 1906)Л., 1976.
20. Муратова К. Д. Леонид Андреев - драматург // История русской драматургии. Вторая половина XIX- начало XX века(до 1917 г.) Л.1987
21. Гольцева Р.А. Трагическое //Лермонтовская энциклопедия. М.: Советская энциклопедия, 1981. - С.578-579.
22. Головки В.М. Художественно-философские искания позднего Тургенева (изображение человека). Свердловск: Изд-во Уральского унта, 1989. - 169 с.